

Ключевые слова: банковская система, элементы банковской системы, функции банковской системы, направления развития банковской системы.

Ivchenko K.A. Defining the concept of banking system of Ukraine. – Article.

The modern scientific approaches concerning the normative-legal acts on defining the concept of the banking system are analyzed. The directions of Ukrainian government policy concerning the priority directions of the development of the banking system are considered. The elements of Ukrainian banking system are distinguished. On the basis of the conducted analysis the suggestions concerning the perfection of the legal regulation of Ukrainian banking system are worked out.

Key words: banking system, elements of the banking system, function of the banking system, directions of the development of banking system.

УДК 334.7

М.Г. Ісаков,

кандидат юридичних наук, президент Консультаційної юридичної фірми «Глобус», голова Харківської міської колегії адвокатів

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті розглядається зарубіжний досвід нормативно-правової регламентації державного контролю за підприємництвом. Особлива увага зосереджена дослідженню фінансового, податкового, екологічного контролю. Проаналізовано вплив регуляторної реформи на обмеження сфери здійснення державного контролю за суб'єктами підприємницької діяльності.

Ключові слова: державний контроль, дерегулювання, методи контролю, регуляторна реформа.

Одним з елементів механізму державного контролю за підприємництвом має нормативне регулювання, що дозволяє визначити основні засади здійснення контролю, визначає його межі, з огляду на що є важливим засобом захисту прав суб'єктів господарювання. Для вдосконалення діючої системи законодавства у цій сфері потребує дослідження позитивний досвід зарубіжних країн. При цьому, як зауважує П.С. Лютіков, сліпе запозичення останнього істотно знижує рівень ефективності державного управління в цілому і контролю зокрема [1, с.145]. Тому, необхідно критично підходити до впровадження норм зарубіжного законодавства в національну систему правового регулювання державного контролю для того, щоб

поряд із запозиченням зарубіжного досвіду враховувати національні традиції, менталітет і тенденції у сфері правового регулювання і державного управління.

Дослідженню окремих аспектів правового регулювання державного контролю за кордоном присвячено наукові доробки С.В. Водолагіна, Л.К. Воронової, Є.Ю. Грачевої, Е.Ю. Козлова, Т.М. Кравцової, П.С. Лютікова, К.М. Рудого, Л.А. Савченко, М.А.Сажиної, О.О. Яковенко та ін.

Метою статті є вивчення особливостей правового регулювання окремих видів державного контролю за підприємництвом в зарубіжних країнах та внесення пропозицій щодо можливостей використання позитивного досвіду при реформуванні національного законодавства у цій сфері.

З огляду на євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, а також вступ України до СОТ, першочергове значення має вивчення законодавства Європейського Союзу у сфері державного контролю за підприємництвом. І хоча Україна сьогодні ще не отримала статусу асоційованого члена ЄС, проте, процес зближення з правовою системою Європейського Союзу триває, що й зумовлює необхідність дослідження норм, які регламентують державний контроль у сфері підприємництва. Одночасно, в процесі реформування системи державного контролю за суб'єктами господарювання необхідно враховувати також позитивний досвід держав, які мають схожу систему контролюючих органів та мету контролю, в першу чергу, Російської Федерації, а також інших держав, зокрема Сполучених Штатів Америки, Китаю, Японії тощо, які мають значні досягнення у проведенні регуляторної реформи, регулюванні державного контролю підприємства.

Державний контроль в зарубіжних країнах здійснюється, як правило, структурами, які мають різні організаційні територіальні рівні (місцеві, департаментські або регіональні) як у Франції. Їх компетенція найчастіше визначається географічними критеріями і обігом підприємств, які треба перевіряти. Існують національні або федеральні структури контролю в деяких країнах, як, наприклад в Німеччині, Іспанії, Італії, Великобританії. В інших країнах (Канада, Нідерланди, США, Ірландія) існують оперативні управління, організовані за групами платників податків в національному масштабі, але запроваджені на регіональному рівні [2]. Розглянемо особливості окремих видів державного контролю за суб'єктами господарювання.

У розвинених зарубіжних країнах система фінансового контролю, як наголошує Л.А. Савченко, в цілому однотипна, оскільки майже ідентичні принципи здійснення контролю та завдання, що стоять перед органами, які здійснюють фінансовий контроль. До таких завдань потрібно віднести: цільове та ефективне використання державних фінансових ресурсів, виявлення порушень фінансової дисципліни, притягнення винних до відповідальності та попередження правопорушень у фінансовій сфері [3, с.90]. Як правило, управління фінансами в розвинених країнах здійснюється декількома державними органами. До таких органів можна віднести парламент, Міністерство фінансів та його відділи, спеціальні органи державного фі-

нансового контролю та галузеві відомства. Водночас, існують спеціальні органи, що здійснюють окремі види державного контролю.

Так, у Сполучених Штатах Америки державний фінансовий контроль за підприємствами здійснюється Службою внутрішніх доходів – структурним підрозділом головного контролюючого податкового органу США [4]. До спеціальних органів фінансового контролю відноситься також Міністерство фінансів (Казначейство), Головна контрольна служба, Адміністративно-бюджетне управління при Президентові, Бюджетна служба Конгресу, Служба генеральних інспекторів, головних працівників із фінансових питань [3, с.96]. Особливостями здійснення державного контролю за додержанням податкового законодавства цієї категорією платників податків в США є громіздкість і заплутаність податкового законодавства і фінансово-бухгалтерської звітності. Тут нерідко виникають проблеми, пов'язані з міжнародною діяльністю компаній [5, с.101-102].

Державний контроль за фінансами у Великобританії здійснює Казначейство, яке керує розробкою, складанням і виконанням державного бюджету, визначає податкову політику, здійснює фінансово-економічне прогнозування, міжнародні фінансові відносини, контроль за витрачанням коштів державними підприємствами [6, с.31]. Головним центральним відомством у справах державного контролю та обліку у Швеції є Державне ревізійне управління, яке підпорядковане міністру фінансів.

У Німеччині також існує певна специфіка податкового контролю великих платників податків. Варто відмітити, що законодавство, яке визначає засади фінансового контролю в Німеччині є досить сталим і стабільним, хоча періодично відбуваються ті чи інші зміни в цій сфері. Переважно вони стосуються зміни податкових ставок [7]. Однак у цілому порядок здійснення, форми, методи контрольної діяльності залишаються непорушними і законодавець лише пристосовує їх до нових умов. Наприклад, як зазначає В.В. Сашичев, у Німеччині продовжує діяти наказ Міністерства фінансів Німеччини від 8 березня 1981 р. «Про раціоналізацію відбору платників податків для проведення контрольних перевірок» [8].

Фінансову систему Німеччини складають Федеральне міністерство фінансів і земельні міністерства фінансів. У кожній землі, крім того, є так звана Верховна фінансова дирекція, якій підпорядковані податкові інспекції і митні органи. Великі підприємства перевіряються спеціальним відділом Верховної фінансової дирекції [5, с.102]. Поряд з федеральними і земельними державними чиновниками у ФРН існують консультанти з податків. Це не є працівники міністерства фінансів, але останнє видає їм ліцензію на право діяльності. Вони надають платні консультації, а це дуже важливо, адже податкове законодавство ФРН дуже складне [9, с.62].

Основною формою податкового контролю за підприємствами в Німеччині є документальна перевірка. При цьому для великих платників податків (у Німеччині до великих відносяться підприємства з річним обігом більше 11,5 млн. євро і (або) річним прибутком понад 450 тис. євро) встановлено особливий порядок здійснення перевірок. Законодавством Німеччи-

ни встановлено, що податкова перевірка таких підприємств повинна проводитися не рідше за один раз на рік, але не частіше за один раз на шість місяців. При цьому період, що перевіряється, повинен безпосередньо слідувати за останнім звітним періодом, за який проводилася попередня перевірка. Разом із цим, велике підприємство може не включатися в план перевірок у відповідності до зазначених вище термінів при наявності підстав вважати, що перевірка не спричинить за собою стягування додаткових податків [8].

Одним із напрямів фінансового контролю в Японії є проходження всіх рішень, що стосуються державних фінансів, через парламент. Другим напрямом є діяльність Фінансово-ревізійної палати, правовий статус якої визначено Законом про фінансово-ревізійну палату, прийнятим у 1947 р. Фінансово-ревізійна палата здійснює ревізії та перевірки, що покликані виявляти наявність або відсутність державних грошей, цінних паперів, майна, встановлювати відповідність чи невідповідність їх руху виправдовувальним документам, особливу увагу приділяє питанням встановлення законності фінансових операцій, дотримання всіх встановлених процедур розпорядження грошовими коштами і майном держави [10, с.76-77]. У РФ органами, які безпосередньо здійснюють податковий контроль є міністерство по податках і зборах та федеральна поліція по податках і зборах. Державний контроль здійснюється в трьох формах: попередній, поточний і наступний. Використовуються при цьому такі методи, як спостереження, обстеження, аналіз і перевірки, що поділяються на камеральні і камеральні або виїзні [9, с.69].

Як наголошує К. Лопез, майже всі податкові служби зарубіжних держав при здійсненні контролю за дотриманням металургійними підприємствами податкового законодавства використовують весь спектр форм контролю – загальних, простих, точкових перевірок, діагностичні обстеження тощо. Єдиний виняток становлять Нідерланди, які застосовують тільки форми полегшеного контролю. Використання цих легких форм контролю має тенденцію застосування і розвитку [2]. При цьому, в Нідерландах вироблена власна специфічна концепція контролю великих платників податків, яка будується на довірі між суб'єктами контрольних відносин і підконтрольними структурами. так званий «горизонтальний моніторинг» застосовується до певної групи платників податків, які сумлінно виконують свої податкові зобов'язання і полягає у підписанні угод, що визначають порядок здійснення контролю окремо взятого платника податку, строк, терміни контрольних заходів тощо. У квітні 2005 р. податкові органи Нідерландів ввели практику підписання таких угод, які стосувались процедурних питань, таких як спосіб і інтенсивність аудиторських перевірок і контролю. Експеримент в Нідерландах, як заявляє А. Маас – представник Міністерства фінансів Королівства Нідерландів, мав великий успіх. Майже всі компанії, які брали участь в експерименті, бажають продовжувати роботу з Угодами. Дослідження показує, що як підприємства, так і податкові інспектори прийшли до висновку про те, що в результаті такої практики нагляд

матиме більш дієвий і продуктивніший характер, і що це призведе до зменшення адміністративного навантаження, а також до поліпшення загального податкового клімату в Нідерландах [11].

Значні особливості має здійснюваний в зарубіжних державах екологічний контроль за суб'єктами підприємницької діяльності. Найбільш прогресивний в даній сфері є досвід Європейського Союзу. Так, до системи суб'єктів контролю в галузі екології, поряд із національними контролюючими органами держав-членів ЄС, входить Європейське агентство охорони навколишнього середовища ЄС. Основу політики ЄС у сфері екологічного контролю складає Директива 96/61/ЄС IPPC – Integration Pollution Prevention and Control – Комплексний контроль і запобігання забрудненню навколишнього середовища (повітря, води і ґрунту). Директива набула чинності в 1996 р. і практично стала застосовуватися з 1999 р. для нових технологій і установок, з 2007р. є обов'язковою для всіх установок, що реконструюються в ЄС. Директива застосовується до великих об'єктів і процесів, пов'язаних із істотним забрудненням навколишнього середовища. Директива є єдиним законодавчим актом ЄС, що вимагає комплексного контролю над джерелами забруднення середовища, в тому числі і над металургійними підприємствами. Комплексний підхід, відповідно до вказаної Директиви, має застосовуватися до викидів в атмосферу, воду та ґрунт, включаючи розміщення відходів.

Серед форм державного екологічного контролю ЄС необхідно виділити перевірку (рейдова, позапланова тощо); нагляд (первинний, вторинний), інспекцію (адміністративна, спеціальна, планова, комплексна, інспекційний обхід); моніторинг; спостереження; наскрізний контроль якості; екологічний аудит; відвідування об'єктів тощо. Так, перевірка здійснюється інспектором, який входить до Інспекторату, інспекційну систему або організацію. Як визначено в «Мінімальних інспекційних критеріях Європейського Союзу», «природоохоронна інспекція» – це дії, які в залежності від обставин включають: а) перевірку і стимулювання дотримання відповідних природоохоронних вимог на об'єкті, що перевіряється; б) моніторинг впливу об'єкта, що перевіряється на навколишнє середовище з метою визначення необхідності подальшої перевірки або вчинення правозастосовних заходів (видача, модифікація, відзив дозволу, ліцензії) для забезпечення дотримання природоохоронних норм; в) в здійсненні інших дій для досягнення вищевказаної мети (відвідування об'єкта; моніторинг стану його відповідності встановленим вимогам; вивчення звітів про проведення екологічного аудиту; перевірку внутрішніх документів тощо). В свою чергу, екологічний аудит являє собою механізм комплексної документально оформленої і об'єктивної перевірки діяльності підприємства, яка ставить перед собою мету визначити рівень відповідності природоохоронного вимогам самого підприємства і/або його систем управління і методів роботи, які впливають на дотримання таких вимог. Здійснення екологічного аудиту іноді передбачається умовами дозволів (Ірландія, Норвегія) і в цих умовах є обов'язковими. Серед основних методів контролю підприємств чорної

металургії слід виділити водозабір, забір повітря, обстеження, метод дис-танційних вимірювань тощо.

В Російській Федерації державний контроль за дотриманням екологічного законодавства здійснюють: Федеральна служба з нагляду у сфері природокористування, посадові особи Міністерства природних ресурсів і екології РФ, його територіальні органи та екологічні інспекції. Федеральна служба з нагляду в сфері природокористування (відповідно до Положення про Федеральну службу з нагляду в сфері природокористування, затвердженою постановою Уряду Російської Федерації від 30 липня 2004 р.) є федеральним органом виконавчої влади, що здійснює функції з контролю і нагляду у сфері природокористування [12]. Аналіз Положення про вказаний орган дозволяє виділити основні форми контрольної діяльності, що здійснюється ним: облік, перевірки, інспекції, а також основні методи провадження контролю: випробування, експертиза, аналіз тощо [12]. Також державний контроль за дотриманням екологічного законодавства і у сфері забезпечення безпеки виробництва, користування надрами, охорони праці у Російській Федерації здійснює Федеральна служба з екологічного, технологічного і атомного нагляду (Ростехнагляд), яка діє на підставі Положення про Федеральну службу з екологічного, технологічного і атомного нагляду, затвердженою постановою Уряду Російської Федерації від 30 липня 2004 р. (зі змін. та доп.) [13].

Російський законодавець досить змістовно і ґрунтовно підходить до правової регламентації контролю за підприємствами різних галузей промисловості. Зокрема, «існує встановлений відповідними підзаконними актами окремий порядок провадження контролю із його особливостями у: вугільній та гірничорудній промисловості, сфері охорони надр, на гідротехнічних спорудах, на хімічних, нафтохімічних, нафтопереробних та інших вибухонебезпечних виробництвах тощо» [1, с.155].

Певну специфіку має державний екологічний контроль у Китайській Народній Республіці. Так, ще у 2006 р. Головне державне управління з охорони довкілля КНР відкрило Південно-західний центр контролю за охороною навколишнього середовища, покликаний підсилити контроль за природоохоронною роботою в провінціях Січуань, Гуйчжоу, Юньнань, місті центрального підпорядкування Чунцин і в автономному районі Тибету, що знаходяться в Південно-західному Китаї, і координувати взаємодії природоохоронних відомств цих районів. Це було зроблено на виконання рішення Державної Ради Китайської Народної Республіки щодо необхідності створення в масштабі країни п'яти регіональних центрів контролю за охороною навколишнього середовища як важливий захід, націлений на зміцнення державного контролю за виконанням природоохоронного законодавства в різних районах країни [14]. Отже, фактично в Китаї державний екологічний контроль здійснюється не уніфіковано в усій країні, а має специфічні риси залежно від особливостей певного регіону держави.

Державний контроль за ціноутворенням в зарубіжних країнах також, як правило, складає окрему підсистему контролю. Так, в Японії питаннями

ціноутворення займається урядовий орган – Бюро за цінами, яке складає макроекономічні прогнози динаміки цін, розробляє пропозиції з політики цін в країні, дає висновки на пропозиції галузевих міністерств з мінімальних рівнів цін. У Швейцарії існує Федеральне відомство з контролю за цінами, яке контролює ціноутворення в галузях, що фінансуються державою, перш за все, в сільському господарстві, на транспорті, в освіті і в сфері охорони здоров'я. В Австрії ціноутворення знаходиться у віданні відповідних підрозділів Міністерства економіки [5, с.104-105]. В РФ також здійснюється державний контроль за додержанням державної дисципліни цін. На даний час в країні державному регулюванню підлягає близько 30 видів цін і тарифів.

Мають свої особливості і реформи, які проводились в зарубіжних країнах в сфері державного контролю та впливу на підприємництво. Так, вперше необхідність регуляторної реформи була обґрунтована наприкінці 70-х – початку 80-х років минулого століття у США, Канаді та Великобританії. Пізніше системні зрушення у сфері державного регулювання економіки та підприємництва були зроблені у Австрії, Новій Зеландії, Мексиці, Аргентині тощо. При цьому, «регуляторні реформи різних країн різняться за масштабами, глибиною, до того ж результати реформ багато в чому залежать від історичних умов, економічних і соціальних факторів, методів дії урядів» [15, с.267].

Можна виділити такі спільні заходи регуляторної політики в зарубіжних країнах: 1) удосконалення процесу та процедур розробки і прийняття регуляторних актів; 2) побудова ефективного механізму секторального або галузевого перегляду існуючого законодавства і підготовка пропозицій щодо скасування або покращення регулювання; 3) створення уповноваженого державного органу, який координує та контролює здійснення заходів щодо реалізації регуляторної політики в державі та наділення його реальною владою; 4) обмеження державних органів щодо права на регулювання підприємницької діяльності [16, с.68-69].

В аспекті дослідження державного контролю за підприємництвом особливого значення набувають заходи, пов'язані з необхідністю обмеження впливу державних органів на суб'єктів господарювання. Зокрема, у Великобританії розв'язання проблеми надмірного державного втручання у підприємницьку діяльність було запроваджено інститутом дерегулювання. Урядова стратегія «Ініціатива дерегулювання» призвела до перегляду існуючої нормативної бази з питань бізнесу та його контролю, наслідком якого були конкретні пропозиції з дерегулювання, і впровадження інституту оцінки пропозицій щодо нових регулювань. До проведення реформи державний контроль накладав адміністративний тягар на фірми, вимагаючи від них розуміння букви закону (наслідок - додаткові витрати на юристів), заповнення складних бюрократичних форм (витрати на бухгалтерів) або надання інформації в інший спосіб. В результаті запровадження стратегії «Ініціатива дерегулювання» британський уряд почав розглядати ці явища як такі, що ведуть до зростання витрат у промисловості і спрямував

свої дії на зменшення обсягу адміністративної роботи як для урядовців, так і для підприємців. Як наголошує Т.М. Кравцова, використовуючи інститут дерегулювання, уряд Великобританії виходив з такої логіки: якщо можна довести, що певне втручання або контроль більше не потрібні чи не бажані для підприємницького середовища, то через законодавчу базу можна просто усунути інструменти державного регулювання, залишаючи визначення результатів на розсуд ринку та приватних прав [17, с.114]. У США у 1981 р. було обмежено права державних агентств щодо регламентування підприємницької діяльності, а уряд Канади з метою зменшення «зарегульованості» економіки виступив за обмеження прав державних органів щодо регулювання підприємницької діяльності, ініціювавши так зване «зменшення паперового тиску» на малий бізнес [17, с.116].

Отже, незважаючи на різні підходи до проведення регуляторної реформи в окремих зарубіжних країнах, варто зробити висновок, що більшість розвинутих демократичних держав сьогодні прийшли до висновку щодо необхідності обмеження сфери державного контролю за підприємництвом, оскільки надмірне втручання держави в господарську діяльність негативно відбивається і на розвитку економіки в цілому. В Україні ж на сьогодні навпаки ця сфера не лише не обмежена, але й існує значна кількість контролюючих органів, що на практиці призводить до зловживань та надмірного втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання. Тому, реформування системи державного контролю в Україні повинно здійснюватись, в першу чергу, в аспекті обмеження сфери впливу контролюючих органів та їх втручання в підприємницьку діяльність.

Література:

1. Лютіков П.С. Державний контроль у галузі чорної металургії в Україні: організаційно-правовий аспект / П.С.Лютіков. Дис. к.ю.н. – Запоріжжя, 2009. – 212 с.
2. Лопез К. Полномочия финансовых служб в сфере налогового контроля и прав налогоплательщиков / К.Лопез. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bali.ostu.ru/umc/arhiv/2004/2/Lopez_1.doc.
3. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні / Л.А. Савченко. Дис. д.ю.н. – Ірпінь, 2002. – 457 с.
4. Services and Enforcement Large & Mid-Size Business Division At-a-Glance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irs.gov/irs/article/0,,id=96387,00.html>.
5. Лютіков П.С. Пріоритетні орієнтири запозичення зарубіжного досвіду здійснення державного контролю в галузі чорної металургії для Української держави в умовах світової фінансово-економічної кризи / П.С.Лютіков // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2009. – №1. – С.100-105.
6. Фінансове право : Підручник / Алісов Є.О., Воронова Л.К., Кадькаленко С.Т. та ін.) / керівник авт. колективу і відп. ред. Л.К. Воронова. – Х.: Фірма «Консум», 1998. – 496 с.

7. Правительство ФРГ одобрило проект реформы налогообложения концернов // *Налоги и бизнес. Электронное издание.* – № 11(410) от 15.03.2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.businesspress.ru/newspaper/article_mId_36_aId_412231.html
8. Сашичев В.В. Опыт организации налоговых проверок в Германии и некоторые проблемы совершенствования процедур налогового контроля в России [Электронный ресурс] / В.В. Сашичев // *Налоговый вестник.* – 1997. – № 10. – Режим доступа до журн.: <http://www.nalvest.com/books/1-free/10.html?p=>.
9. Яковенко О.О. Адміністративно-правові засади реалізації контролю у сфері оподаткування як функції управління / О.О.Яковенко. Дис. к.ю.н. – К., 2007. – 208 с.
10. Цветова И. Как в Японии финансами контролируется исполнительная власть / И. Цветова // *Закон.* – 1993. – № 7. – С. 76 – 77.
11. Горизонтальный мониторинг: изменения в системе налогообложения Нидерландов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nalog-forum.ru/php/content.php?id=773>.
12. Об утверждении Положения о Федеральной службе по надзору в сфере природопользования: Постановление Правительства Российской Федерации от 30 июля 2004 г.. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://control.mnr.gov.ru/part/?pid=517>.
13. Об утверждении Положения о Федеральной службе по экологическому, технологическому и атомному надзору: Постановление Правительства Российской Федерации от 30 июля 2004 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gosnadzor.ru/about/polojenie.htm>.
14. Китай: создан Центр контроля за охраной окружающей среды в юго-западных районах страны [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.russian.china.org.cn/russian/279425.htm>.
15. Европейское право: учеб. для студ. вузов / Л.М. Энтин, А.А. Наку, С.В. Водолагин и др. — М. : Издательство НОРМА, 2002. - 700с.
16. Регуляторна політика в Україні. Аналітичний документ для прийняття політичних рішень. 2 випуск. / Ю.Єхануров, О.Кужель, К.Ляпіна, Г.Білоус, та ін. – К.: Інститут Конкурентного Суспільства, 2002. – 104с.
17. Кравцова Т.М. Адміністративно-правові засади здійснення державної регуляторної політики в сфері господарювання / Т.М. Кравцова. Автореф. дис. д.ю.н. / 12.00.07. – X, 2004. – 235 с.

Исаков М.Г. Правовые принципы нормативного регулирования отдельных видов государственного контроля в сфере предпринимательской деятельности в зарубежных странах. – Статья.

В статье рассматривается зарубежный опыт нормативно-правового регулирования государственного контроля за предпринимательством. Особенное внимание сосредоточено на исследовании финансового, налогового, экологического контроля. Проанализировано влияние регуляторной

реформы на ограничение сферы осуществления государственного контроля за субъектами предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: государственный контроль, дерегулирование, методы контроля, регуляторная реформа.

Isakov M.G. Legal principles of the normative adjusting of separate types of state control are in the field of entrepreneurial activity in foreign countries. – Article.

In the article foreign experience of normatively-legal regulation of state control is examined after an enterprise. The special attention is concentrated to research of financial, tax, ecological control. Influence of regulator reform is analysed on limitation of sphere of realization of state control after the performers of entrepreneurial activities.

Key words: state control, deregulation, control methods, regulator reform.

М. О. Кабаченко,

Студентка

Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури України

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ: СПРОБА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Аналізуються законодавчі акти України, які регулюють дисципліну праці та методи її забезпечення.

Ключові слова: дисципліна праці, службова дисципліна, правова категорія, елемент трудових правовідносин, інститут трудового права, фактична поведінка.

Дисципліна праці є невід'ємним елементом будь-якої колективної праці, і в свою чергу сприяє досягненню узгодженості дій окремих осіб та одержання високих показників спільної діяльності. З часу появи найманої праці дисципліна праці стала важливою складовою її регулювання, про що свідчить історично-правовий досвід розвитку суспільних відносин із застосування найманої праці. З розвитком ринкових відносин зросла соціальна значущість дисципліни праці. Прибутковість та рентабельність кожного підприємства в умовах ринку напряму залежить від правильної організації найманої праці, рівня правопорядку на ньому, сумлінного виконання своєї трудової функції кожним працівником, узгодженого функціонування всіх структурних підрозділів. Тому саме дисципліна праці як соціально-правова категорія спрямована на досягнення максимального рівня перерахованих вище чинників. Фактичне дотримання дисципліни праці